

14. Akadeemilise Rahvaluule Seltsi
sügiskonverents

VÄLITÖÖD JA KONFLIKTID

27. oktoobril 2016
Tartu Ülikooli Philosophicumis
Jakobi 2-114

Teesid

Tartu 2016

Koostaja: Katre Kikas
Toimetajad: Katre Kikas (inglisekeelsed teesid), Anu Korb (eestikeelsed teesid)
Kujundaja ja küljendaja: Pille Niin
Trükitud Bookmilli trükikojas
Kaanefoto: Richard Viidalepp, kogumismatkalt Elva ja Mustvee rajoonis
1950. KKI, Foto 2140

Konverents on seotud Eesti Teadusagentuuri projektidega:
IUT 22-4 "Folkloor kultuurilise kommunikatsiooni protsessis:
ideoloogiad ja kogukonnad"
IUT22-5 "Folkloori narratiivsed aspektid.
Võim, isiksus ja globaliseerumine"
IUT 2-43 "Traditsioon, loovus ja ühiskond:
vähemused ja alternatiivsed diskursused"

Konverentsi korraldamist ja teesikogumiku väljaandmist toetab
Eesti Kultuurkapital

Korraldajad: Akadeemiline Rahvaluule Selts
TÜ eesti ja võrdleva rahvaluule õppetool
Eesti Kirjandusmuuseum

ISBN 978-9949-9729-2-0 (trükis)

ISBN 978-9949-9729-3-7 (pdf)

VÄLITÖÖD JA KONFLIKTID

- 10.30 avamine
- 10.45 - 11.15 Liina Saarlo (EKM) *Tuba oli väga umbne ja kuum...* Ihulised ja hingelised konfliktid 20. sajandi keskpaiga rahvaluulekogujate töös.
- 11.15 - 11.45 Aivar Jürgenson (TLÜ) Konfliktsetest olukordadest konfliktises Kaukaasias. Välitööd Kaukaasia eestlaste juures.
- 11.45 - 12.15 Ilona Piirimägi (TÜ) Välitööd ja konfliktid - Montreali näide.
- 12.15 - 12.30 paus
- 12.30 - 13.15 eestikeelne vestlusring. Juhatab Merili Metsvahi. Osalevad Andreas Kalkun, Kristel Kivari, Anu Korb, Lona Päll, Elo-Hanna Seljamaa jt.
- 13.15 - 14.30 lõuna
- 14.30 - 15.00 Jonathan Roper (TÜ) Goers-Between.
- 15.00 - 15.30 Kikee D. Bhutia (TÜ) The Voice of an Insider: Confessions, Conflicts and Encounters with Social Expectations.
- 15.30 - 16.00 Pinqing Wu (TLÜ) No Conflict over the Dining Table.
- 16.00 - 16.30 Alya Solovyova (TÜ) Cognitive Value of Conflict in Field Work Researching.
- 16.30 - 16.45 paus
- 16.45 - 17.30 ingliskeelne vestlusring. Juhatab Elo-Hanna Seljamaa. Osalevad Jonathan Roper, Pihla Maria Siim, Laur Vallikivi, Ülo Valk jt.
- 17.30 konverentsi lõpetamine

Eessõna

Seekordse ARSi välitöödele pühendatud sügiskonverentsi fookuses on erinevad konfliktid, lahkkelid ja erimeelsused, millega uurija väljal olles kokku võib puutuda. Konfliktid võivad lähtuda nii uuritavast kogukonnast, uurija ja kogukonna vahelistest eriarvamustest kui ka uurija enda sisemistest kõhklustest.

Konfliktide tähendus kogukonna või uurija jaoks pole kunagi ühene. Näiteks võib just konflikt olla see, mis kultuuri-uurija konkreetsesse paika välitöid tegema tõmbab. Kui eri väärtuste pinnalt võrsunud konfliktid võivad ühiskonnas takistada näiteks riiklike ja alternatiivsete struktuuride ühist rahulikku kooseksisteerimist, siis kultuuri-uurija näeb neis tohutut potentsiaali. Konfliktid osutavad kokkupõrgetele üksteisele vastanduvate isikute või võrgustike vahel ning aitavad sedakaudu paremini määratlada nende maailmavaatelisi erinevusi.

Teiselt poolt aga võib uurija põrkuda välitöid tehes konfliktidele, mille olemasolust tal väljale minnes aimugi polnud: satub juhuslikult tööle sisemiselt konfliktis kogukonda või omavahel vaenujalal olevate uuritavate juurde. Ta võib tahtmatult tekitada olukorra, milles vaadeldavad või intervjueeritavad satuvad omavahel pahuksisse. Samuti võib uurijal endal tekkida konflikt uuritava kogukonna või mõne selle liikmega kultuurierinevuste pinnalt, mida ta oma teadmistele ja varasematele kogemustele toetudes ei osanud ette näha.

Kas kultuuri-uurija ülesandeks on pelk konflikte kajastavate sündmuste ning verbaalsete ja visuaalsete väljenduste jäädvustamine? Või saab folklorist, etnoloog või antropoloog täita ka vahendaja rolli erinevate maailmanägemistega rühmade vahelises suhtluses?

Konverentsil saavad sõna kultuuri-uurijad, kes on välitööde käigus kokku puutunud eri laadi konfliktidega: nii sellistega, mille muutmine ei ole nende võimuses, kui ka sellistega, mis on tihedalt seotud uurija isikuga. Ettekannetes käsitletakse nii varasematel aegadel toimunud välitöid Eestis kui ka uurijate endi kogemusi välitööpiirkondades üle maailma: Kanadast Kirde-Indiani. Loodetavasti pakub konverents edasiviivaid arutelusid välitöödega seotud konfliktide teemal.

Korraldajad

Tuba oli väga umbne ja kuum...
Ihulised ja hingelised konfliktid
20. sajandi keskpaiga
rahvaluulekogujate töös

Liina Saarlo

Eesti Kirjandusmuuseum
liina@folklore.ee

20. sajandi alguse antropoloogiaklassikute tsenseerimata "mitte-ametlikes" välitööpäevikutes leidub ilmseid kultuurilisi eelarvamusi, tolerantsipuudust ja eurotsentrismi, mis valmistab nüüdisaegsetele lugejatele meelehärmi ja pettumust (Gross 2003: 102–103). Kuivõrd sellised väljendused on tingitud kirjutajatele harjumuspärasest äärmiselt erinevaist olmetingimustest ja inimsuhetest, mis nende koduigatsuse suisa talumatuks muudab?

Kuigi Eesti rahvaluulekogujad on enamasti pärimust jäädvustanud Eestis, n.ö omade seas, on nad tulnud väljastpoolt pärimuskogukonda. Ka oma kodukandis kogudes on vaja teatavat võõrandumist, kõrvalpilku, et asuda koguja rolli. 20. sajandil on elukutselised kogujad olnud linnastunud intellektuaalid. Linna ja maa olmeline erinevus oli veel 20. sajandi keskpaiku äärmiselt suur, hariduslik ebavõrdus polnud seevastu märkimisväärne.

Konfliktid rahvaluulekogujate töös jagunevad üldjoontes kaheks: 1) probleemid informantide ja nende lähedastega, 2) koguja sisemised vastuolud.

Enam on kogujad toonud esile vaimseid või isikuslikke vastuolusid informantide või nende lähedastega. See, mida Hurda stipendiaadid kirjeldasid kui "isamaalise töö mitte mõistmist", väljendub 20. sajandi keskel ettevaatuses ja umbusus.

Teine osa konfliktidest peitub kogujais enestes. Talupoja olmest võõrandunud isikul võib olla väga raske väljuda oma mugavustsoonest. Tihtipeale esitatakse olmelise konflikti juhtumeid naljaga pooleks. Samas, mida me võime järelda selliste olukordade mõjust kogumissituatsioonile ja kogutud materjalile?

Gross, Toomas 2003. Kolonialismi pärandist antropoloogias. *Vikerkaar*, nr 4/5, 101–114.

Konfliktsetest olukordadest konfliktsetes Kaukaasias. Välitööd Kaukaasia eestlaste juures

Aivar Jürgenson

Tallinna Ülikool
aivarj@tlu.ee

Abhaasias asutasid eestlased 19. sajandi teisel poolel mitmeid külasid, millest tuntumad on Salme, Sulevi, Estonia, Alam- ja Ülem-Linda. Tänapäevaks on kaks viimast kadunud, Estonias elab paar eesti keele rääkijat, Salmes ja Sulevis on eestlasi kokku veel üle saja.

Veerand sajandit tagasi rullus üle Abhaasia verine sõda, mille käigus suur osa eestlasi lahkus, osa võitles ühel pool rindejoont, osa teisel. Sõja järgi võib märgata tänaseni nii maastikul kui inimeste hingedes. Sõja tagajärjel on erinevate poolte vaated sõjale polariseerunud, samuti on kohalikud eestlased häiritud Eesti riigi selgetest hoiakutest Gruusia ja Abhaasia suhtes. Arvestada tuleb ka Abhaasia eestlaste varasematel kümnenditel kujunenud stereotüüpidega kodueestlaste suhtes. Lisaks käsitlevad Abhaasia võimud sageli Eestist saabunud kultuuri-uurijat kui vaenuliku riigi esindajat. Eesti etnoloogi seab see komplitseeritud olukorda.

Ettekandes toetun oma kogemustele suhtluses Abhaasia võimudega, aga eelkõige kirjeldan välitööolukordi kohalike eestlaste juures.

Välitööd ja konfliktid - Montreali näide

Ilona Piirimägi

Tartu Ülikool
ilona.piirimagi@gmail.com

2016. aasta märtsikuus viibisin Kanadas Montrealis, kus kogusin materjali magistritöö koostamiseks inuiti kunstist ja käsitööst ning selle rollist rahvusliku identiteedi hoidjana.

Välitööde käigus puutusin kokku kahe organisatsiooni (Avataq ja Kanada Käsitöölise Liit) erineva lähenemisega inuiti kunstile ja sellest tuleneva kriitikaga teise osapoole suunal. Probleemiks oli kas ja kuidas kaasata inuitte näituste kureerimisel? Kas kunst tuleks viia kogukonna juurde tagasi või peaks see jääma Montreali galeriisse? Kuidas saab galerii panustada kogukonna arengusse ja milliselt peaks jaotuma kunsti ja käsitöö müügist saadav kasum? Kuidas tagada inuiti kogukonnale pidev juurdepääs artefaktidele ja kunstile? Kes vastutab selle eest, et *unidentified artist* sildid kaoksid ja asenduksid galeriis täpsete andmetega?

Teine konflikt lahvas Kanada Käsitöölise Liidus ja oli tingitud uue töötaja – arendusjuhi püüdlustest tuua organisatsiooni töösse muudatusi. Muuhulgas algatas arendusjuht koostöös Concordia Ülikooli antropoloogi ja haigeid inuitte majutava organisatsiooniga projekti, mis kutsus meditsiiniliste uuringute tõttu Montrealis viibivaid inuitte galeriisse vestlema ja käsitööd tegema. Lahkheli päädis töötaja valdamisega nädal pärast minu välitööde lõppu.

Kolmas konflikt kerkis esile Montreali inuiti kogukonna ja nende rahvast oma dokumentaalfilmis *Of The North* esitlenud Dominic Gagnoni vahel. Protestiaktatsioonide tulemusena võeti film *Rendezvous du cinéma Québécois* filmifestivali kavast maha. Taasalustati diskussiooni põlisrahvaste representeerimise ja eetika üle. McGilli ja Concordia Üli-

kooli antropoloogid kajastasid toimuvat konverentsidel, raadiosaadetes ja ümarlaudades, vestlustesse kaasati inuite.

Ettekandes püüan analüüsida kolme konflikti tagamaid ja kirjeldada uurijapositsiooni antud olukordades. Kõik need konfliktid kirjeldavad ilmekalt väikerahva representeerimisega kaasnevat eetilisi probleeme ja annavad aimu, kuivõrd oluline on mäluasutuste/uurijate kiire reageerimisvõime ja valmisolek dialoogiks.

Goers-Between

Jonathan Roper

University of Tartu
jonathan.roper@ut.ee

When reading a work of ethnography, sooner or later the question always comes to mind: how well does the researcher really know the native language of the people they are writing about? While the stereotypical model of fieldwork, frequently depicted in photographs (taken by whom, one wonders), is of two parties: the fieldworker(s) and the informant(s). Such models and depictions disguise the frequent presence of a third party (an 'interpreter', a 'dragoman', a 'local scholar', a 'helper', etc.) who goes between the fieldworker(s) and the informant(s), translating (literally and figuratively) between them. Very often we are not given the least clue regarding a goer-between's presence in the written-up accounts of fieldwork material. This is not a question which only emerges when foreign languages are involved; even if the researcher is using their mother tongue, varying dialects of that selfsame language may also cause hiccups in communication that a goer-between can soothe. This presentation discusses the role of the intermediary in fieldwork interviews in general, with a specific focus on a case in my own fieldwork where a woman "translated" my questions from English to English for the benefit of the informant.

The Voice of an Insider: Confessions, Conflicts and Encounters with Social Expectations

Kikee D. Bhutia

University of Tartu
keylabhutia@gmail.com

A famous proverb in Sikkimese Bhutia (also called Denjongpa or Lhopos) says: “You are incapable of seeing the elephants crawling on your body, but capable of pointing out lice in others.”

This paper recollects some of my experiences during the past two years working as a research assistant at the Namgyal Institute of Tibetology in Gangtok, Sikkim. In this capacity I have been engaged with various projects (including that of a translator and a fieldworker), often based on my own community, the Bhutias.

In this paper I aim to focus on some of the intricacies of studying one’s own community. I will discuss a series of encounters that took place as I interviewed people (including ritual specialists and monks), as well as my experience as a translator and an active participant during a ‘Bhutia Script workshop’ (in which the possibility of reinventing the existing Bhutia script was discussed among local stakeholders and linguists). While engaging in these projects it became evidently clear to me that researching one’s own culture may come with specific challenges and possible conflicts of interests, some of which I will discuss in this paper.

No Conflict over the Dining Table

Pinqing Wu

Tallinn University
pynchon@tlu.ee

Embarked on my fieldwork about food practice of Chinese diaspora in Helsinki, Finland, imbued with naivety and bravado, I did not expect the latent possibility of being involved in conflicts. I hence struggled to negotiate an identity which would enable me to phenomenologically and critically engage in participant observation. In order to generate and record efficiently the ethnographic accounts and materials during the two-month course of the fieldwork, I made multiple adjustments, to find the most rewarding and (with certain amount of self-indulgence) comfortable point of entry, and sustainable position.

As a sole researcher in the project, I encountered most of my conflicts with my informants and other subjects of studies. Bedazzled by the rationales, accompanied with a lack of understanding about the contexts of those conflicts, I initially found myself resorting to objectivity and scientific detachment for reconciliation, but that was counterproductive as it exaggerated and constructed the dichotomy between the researcher and the researched and exacerbated the conflicts even more. Then, I turned towards constructing multiple research-site-based identities, one of them designated for the occurrences of conflicts to create a sense of subjective reading of the contexts. But the manipulation of researcher's identity and the increased degree of engagement did not work efficiently as it lacked the methodological consistence, that in turn problematized the analytical and hermeneutic efforts needed afterwards.

Food, more precisely the dining table — my primary site of fieldwork — is not only a setting and backdrop of social interactions, but more importantly, an event that lent itself to conflict prevention.

Eating “together itself creates a form of understanding, irrespective of what is said or unsaid, what is done or not done, or even whether there is affection or not”. (Jackson, 2007). Instead of dealing with the conflicts, I concentrated on preventing the conflicts by deploying the social events, e.g., dining, as the sites of inter-subjective encounters, where all parties were involved, where mutual recognition could be enhanced, and where we coexisted.

Jackson, M. (2007). Intersubjective ambiguities. *Medische Anthropologie*, 19 (1), 147–61.

Cognitive Value of Conflict in Field Work Researching

Alya Solovyova

University of Tartu
asolovyova@yandex.ru

There are different dimensions of conflict in researching practice, which can be presented in various combinations (researcher/researching group – community/part(s) of community, within community, within researching group, within certain researcher as a bearer of different norms and practices). Researcher can have different roles in conflict situations – he/she/group can be a cause of conflict, or a source of resolution in a conflict situation, a watcher or an active participant. Definitely, in any situation a conflict has a great cognitive value, revealing those parts and mechanisms of culture, which are usually hidden in “normal” life and from eyes of a stranger.

In my report, I will talk about conflict, its cognitive valuation and reconciling role in researching process. As a base of my talk I use a case from my recent fieldwork (August 2016, Mongolia). My professional field and this case have a number of characteristics that obviously emphasize some preposition conditions. It is a different ethnic affiliation of the culture bearer and the researcher, the urban culture (the capital of Mongolia, Ulan-Bator), and the situation which assumes conflict as one of two inevitable ways of communication.

So, evening, one of the narrow streets in the suburbs of Ulan-Bator, a Mongolian beggar and a foreign researcher...

This paper was financially supported by the Russian Scientific Foundation (RNF), grant No. 14-18-00590 “Texts and practices of folklore as a model of cultural tradition: A comparative-typological study”.